

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ФІЗІОЛОГІЇ І ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

Опорний конспект лекції з фізіології
на тему:

Механізми легеневої
вентиляції

© Гарбузова В.Ю.

Етапи дихання

1 етап: Вентиляція легень

2 етап: Дифузія газів через альвеолярно-капілярну мембрану

Зовнішнє
дихання

3 етап: Транспорт газів кров'ю

4 етап: Дифузія газів через гемато-паренхіматозні бар'єри

5 етап: Внутрішнє дихання (тканинне, клітинне)

Шляхи транспорту газів

Конвекція

транспорт газів на великі відстані

використовується в 1 і 3 етапах дихання

рушійна сила – градієнт тиску газів

з затратою енергії

Дифузія

транспорт газів на невеликі відстані

використовується в 2 і 4 етапах дихання

рушійна сила – градієнт концентрації газів

без затрат енергії

Будова фізіологічної системи дихання

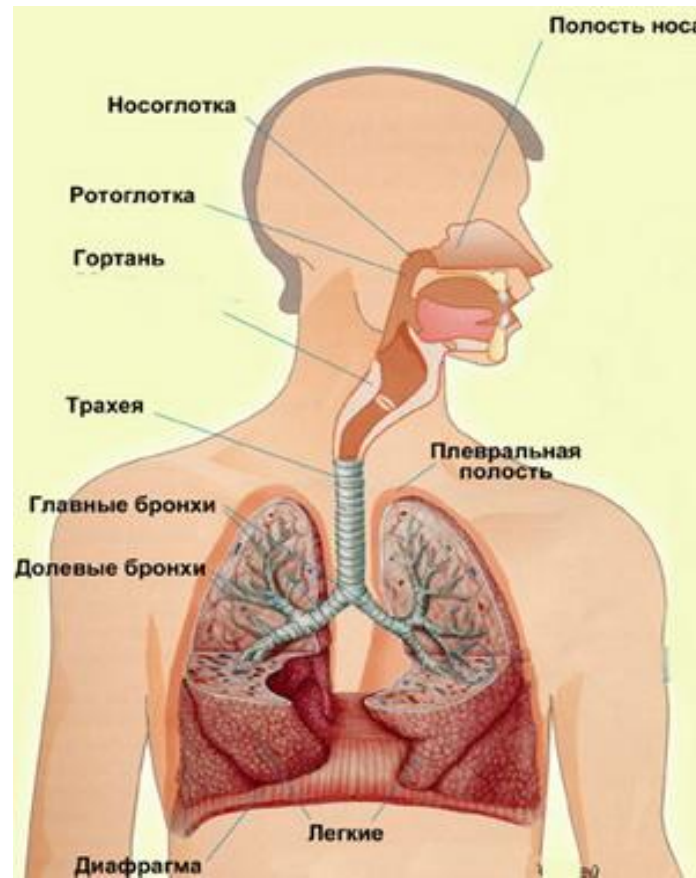
Виконавчі органи

- грудна клітка;
- дихальні м'язи;
- плевральна порожнина;
- легені;
- повітроносні шляхи.

Апарат регуляції

- саморегуляція;
- нервова регуляція;
- гуморальна регуляція.

Функції ФСД

Дихальні функції:

- Забезпечення газового гомеостазу організму.
- Підтримка кислотно-основної рівноваги.
- Підтримка температурного гомеостазу.

Недихальні функції:

Метаболічна функція.

Захисна функція.

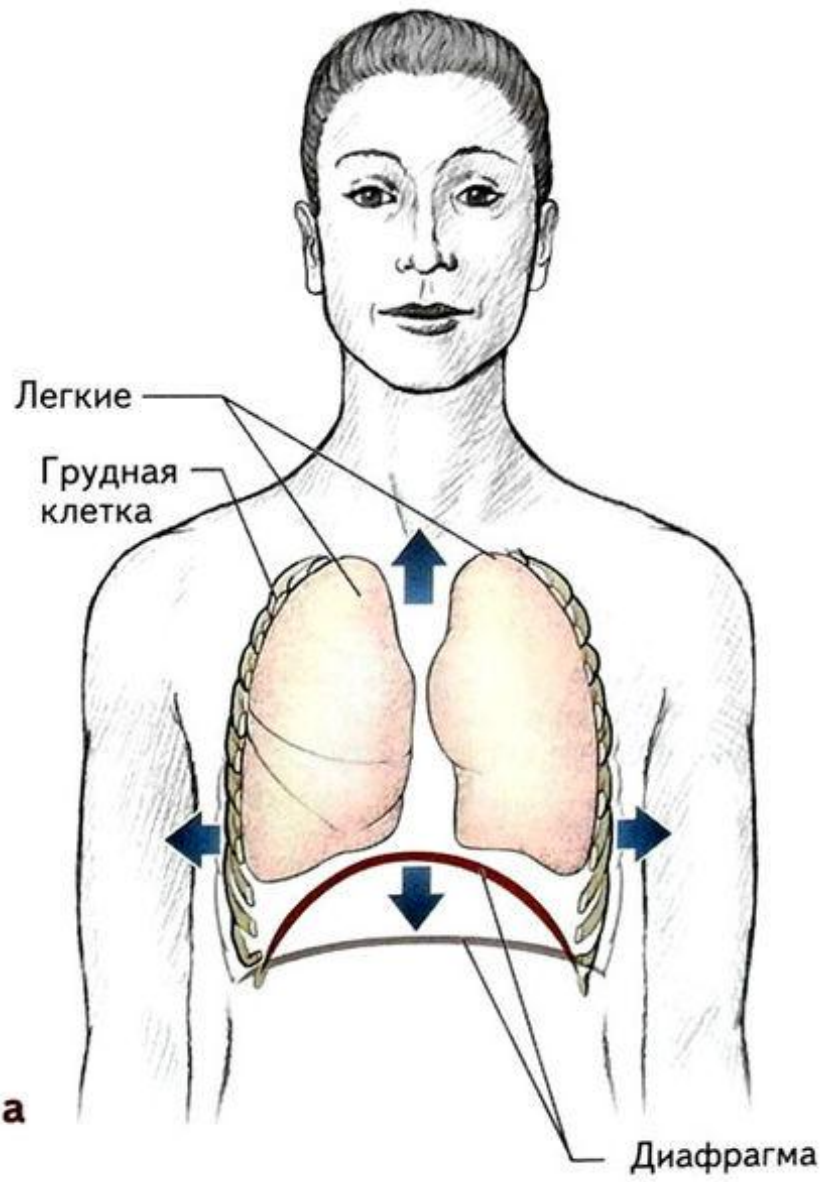
Участь в утворенні звуків (фонації).

Функціональна характеристика структурних елементів ФСД

- *Роль грудної клітки*

утворює грудну порожнину, яка містить легені і захищає їх від ушкодження.

за рахунок рухливості грудна клітка дозволяє змінювати об'єм грудної порожнини (при збільшенні об'єму грудної клітки відбувається вдих, при зменшенні - видих).

Типи дихання

Грудний (реберний) тип

Черевний (діафрагмальний) тип

Змішаний тип

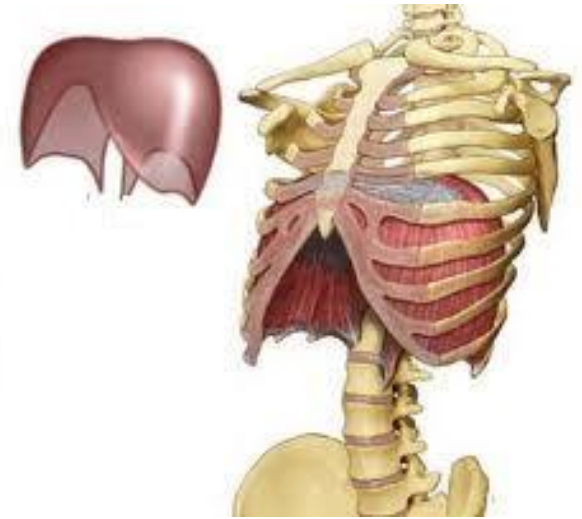
- Роль дихальних м'язів

забезпечують активні зміни об'єму грудної порожнини.

► Типи дихальних м'язів

М'язи вдиху (інспіраторні)

- Основні :** - діафрагма (phrenicum);
- зовнішні міжреберні;
- внутрішні міжхрящеві;
Додаткові: - великий і малий грудний м'яз;
- ступінчатий м'яз;
- грудинноключичнососцевидний м'яз;
- трапецевидний м'яз;
- ромбовидний м'яз;
- м'яз, що піднімає лопатку.

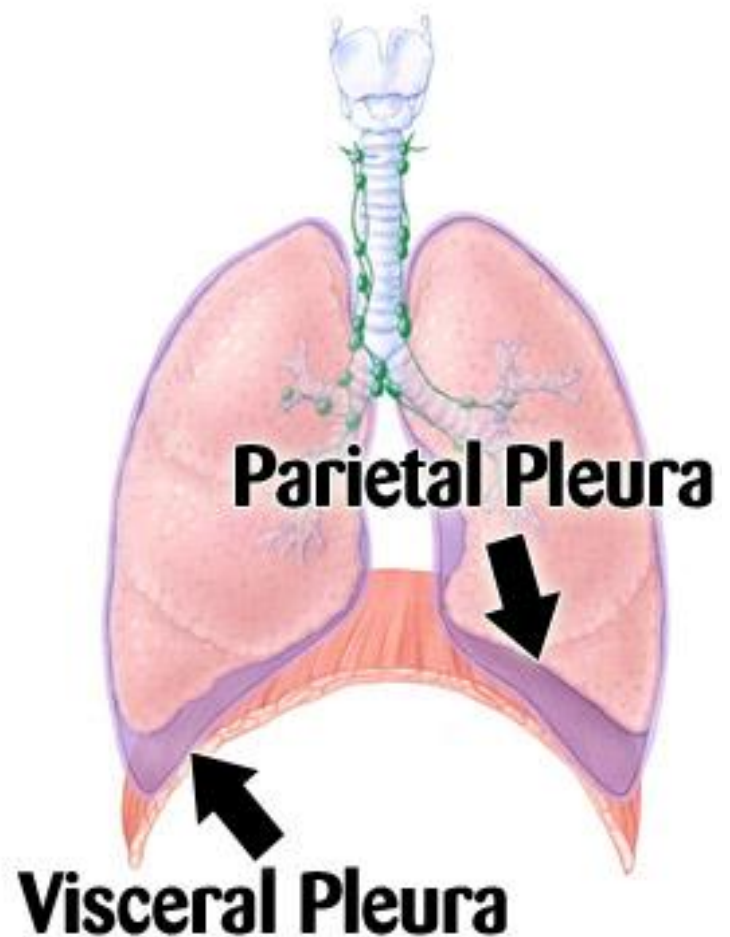

М'язи видиху (експіраторні)

- Основні:**
- внутрішні міжреберні;
Додаткові:
- м'язи живота

► Роль плевральної порожнини

Через плевральну порожнину на легені передаються дихальні рухи від грудної клітки. За рахунок герметичності плевральної порожнини між поверхнею легенів і внутрішньою стінкою грудної клітки існує щільний контакт. Тому коли об'єм грудної порожнини збільшується, легені рухаються за грудною кліткою і їх об'єм також зростає.

Плевральний тиск - це різниця між внутрішньоплевральним тиском і атмосферним.

$$P_{\text{плевр}} = P_{\text{вн-плев.}} - P_{\text{атм}}$$

Плевральний тиск залежить від фази дихання:

на вдосі = -6-8 см H₂O

(при глибокому вдосі до - 12 мм H₂O).

на видосі = -3-5 см H₂O.

Негативний плевральний тиск забезпечує розправлений стан альвеол, протидіючи еластичній тязі, яка сприяє їх спаданню.

Пневмоторакс

- Роль легенів

в них відбувається легенева вентиляція (обмін між зовнішнім середовищем і альвеолярним повітрям) та обмін між альвеолярним повітрям і кров'ю легеневих капілярів.

Об'єм легенів залежить від дії двох факторів:

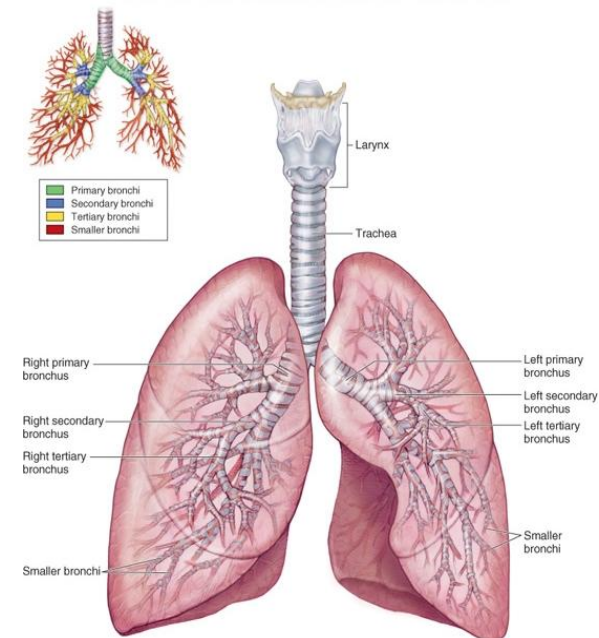
1. Транспульмональний тиск – різниця тисків через стінку альвеол.

$$P_{тр.} = P_a - P_{пл.}$$

2. Еластична тяга легенів

Складається з 2-ох компонентів:

1. Еластичні властивості легеневої тканини
2. Сили поверхневого натягу рідини, яка вкриває внутрішню поверхню альвеол

Сурфактанти - це поверхнево активні речовини. які

синтезуються пневмоцитами II порядку

Функції сурфактанту :

- 1. Під час вдиху сурфактант забезпечує розправлення альвеол (завдяки йому треба докласти меншу силу, щоб їх розправити) і запобігає їх розриву.***
- 2. Під час видиху запобігає спадінню альвеол, зменшуючи сили поверхневого натягу.***
- 3. Сприяє очищенню альвеол. Сурфактант постійно рухається у напрямку до виходу з альвеол. разом з ним з поверхні альвеол видаляються частки пилу і зруйнований епітелій.***
- 4. Сприяє збереженню сухої поверхні альвеол, що на 50% зменшує випаровування води через легені.***
- 5. Захисна. 10% маси сурфактанта складають білки які активують протимікробні і противірусні механізми легенів, посилюють фагоцитарну активність легеневих макрофагів.***

► Роль повітроносних шляхів

Очищення повітря (захисна функція)

Зволоження повітря

Зігрівання повітря

Участь у фонації

Біомеханіка дихання

- Механізм вдиху

Активація інспіраторних нейронів дихального центру

tr. reticulospinalis

Альфа-мотонейрони дихальних м'язів (спиний мозок)

периферичні нерви

Скорочення інспіраторних м'язів

Збільшення об'єму грудної порожнини,
Збільшення об'єму плевральної порожнини

Зменшення плеврального тиску (-6-8 см H₂O)

Збільшення транспульмонального тиску

Розтягнення легенів

Збільшення об'єму альвеол,
Зменшення в них тиску

Тиск у легенях стає меншим за атмосферний

Вдих

Біомеханіка дихання

- Механізм видиху

Припинення імпульсації інспіраторних нейронів дихального центру

↓
Гальмування Альфа-мотонейрони дихальних м'язів

↓
Розслаблення інспіраторних м'язів

↓
Зменшення об'єму грудної порожнини,
Зменшення об'єму плевральної порожнини

↓
Збільшення плеврального тиску (-3-5 см H₂O)

↓
Зменшення транспульмонального тиску

↓
Зменшення об'єму легенів → Збільшення тиску в альвеолах

Тиск у легенях стає більшим за атмосферний

Видих

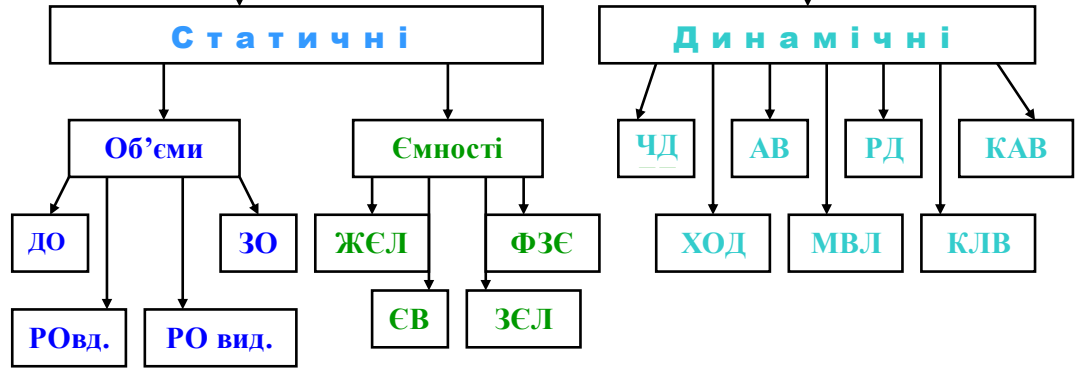
Методи вивчення функціонального стану дихальної системи

1. Спірометрія
2. Спірографія
3. Пневмотахометрія

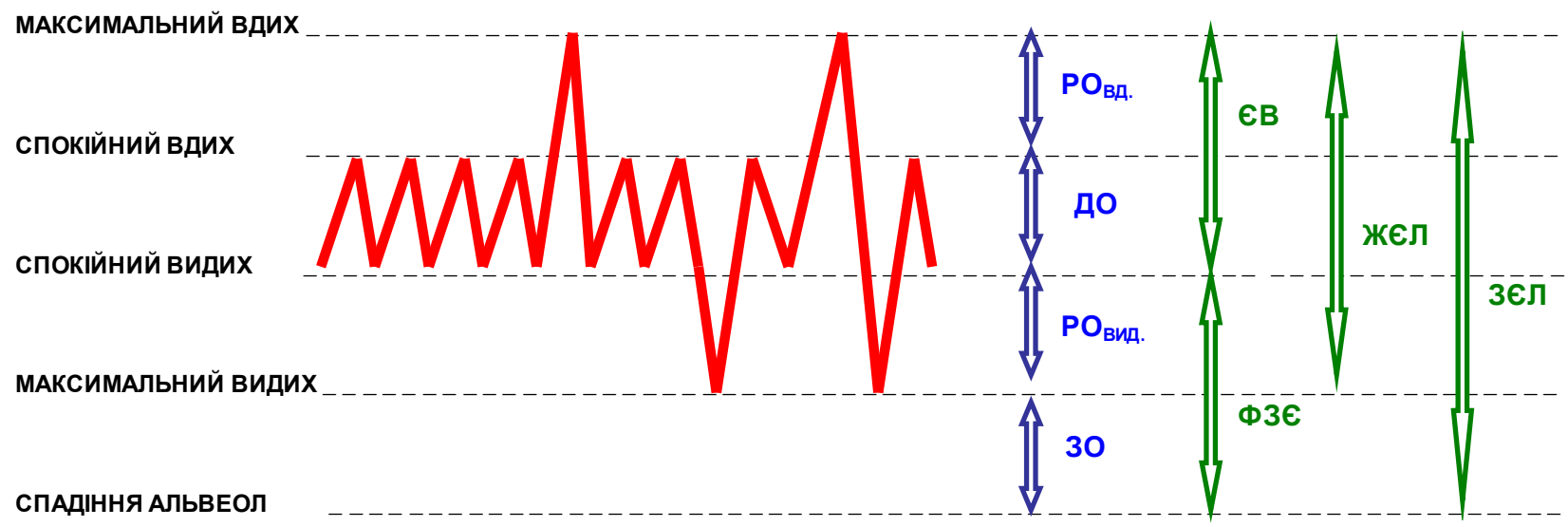
Спірографія

ПОКАЗНИКИ ЗОВНІШНЬОГО ДИХАННЯ

СПІРОГРАМА

Статичні показники легеневої вентиляції

ДО = 500 мл

ЖЄЛ = 3,5 - 4 л

РОВд. = 2,0 - 2,5 л

ЄВ = 2,0 л

РОВид. = 1,5 л

ФЗЄ = 2,5-3 л

ЗО = 1,0 - 1,5 л

ЗЄЛ = 5 л

Динамічні показники легеневої вентиляції

- ЧД у дор. = 14 (10-18), у діт.= 20-30, у новонар.= 40-50
- ▶ $\text{ХОД} = \text{ЧД} \cdot \text{ДО} = 7 \text{ л}$
- ▶ $\text{ХАВ} = (\text{ДО} - \text{ОМП}) \cdot \text{ЧД} = 5 \text{ л}$
- ▶ Максимальна вентиляція легень (МВЛ)
- ▶ $\text{РД} = \text{МВЛ} - \text{ХОД}$

Аналіз отриманих результатів

Показники,
отримані
за СПГ
або СПМ

15 %

**Належні
показники,
отримані
за таблицями
Харріса-
Бенедикта**